

Yolculuğumuz Türk resminin ustası Erol Akyavaş'ın renkli evrenine doğru

Labirentin ortasına

PINAR ÖĞÜNÇ

Bir resim yazısında mekân anlatılacaksa eğer, içinde pırıl pırıl galerilerin, duvarlarına renk öykülerinin sindiği atölyelerin geçtiği cümleler kurulur. Koku betimlenecekse mutlaka boya vardır işin içinde; tiner vardır.

Bu bir resim yazısı. Sadece "Türk resminin büyük ustalarından biri" demekle haksızlık edileceğini düşündüğümüz Erol Akyavaş ve resmi üzerine yazılmış bir yazı. Her odasında ayrı bir beden biraz daha diri kalabilmek için sınıdığı hastanelerden, altlarında endişe dolu insanların sigaralarını söndürmeden yenilerini yakıtıkları hastane ağaçlarından, kimya, hijyen ve katıksız beyaz kokan bir dünyadan söz edilebilir. Ama öyle olmayacak.

Çağdaş Türk Plastik Sanatları Yayın Dizisi "Enlem 80"deki Erol Akyavaş kitabının metinlerini Jale Nejdet Erzen yazmış. Şöyle diyor Erzen: "Derim ki, Erol Akyavaş resim yapmak için yola çıkmadı, ulaştığı bel-

deleri anlatan peyzajları çizip boyadı yalnızca."

Erol Akyavaş'ın kanserli bedeni beyaz bir hastane odasında sınıırken, onun 66 yıl önce çıktığı yolda ulaştığı beldelere biz de bir uğrayalım istedik. Ünlü İtalyan Rönesansı sözüdür ya: "Resim bir kafa meselesidir." Onun çizip boyadıkları üzerine kafa yormakla belki güç verebiliriz ona uzaktan.

Ulaştığı beldeler

"Her nefeste dünya yenilenir. Fakat biz dünyayı öylece durur gibi gördüğümüzden ötürü, bu yenilenmeden haberdar değiliz. Ömür bir su gibi yeniden yeniye akıp gitmektedir." (Mevlana, Mesnevi)

Erol Akyavaş 1932'de Tahsin Bey ve Melek Hanım'ın tek çocuğu olarak İstanbul'da doğar. Bir biçimde kendini Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesi'nin (o zamanki adıyla Mülkiye) koridorlarında bulur. Ama aklı kendini Ameri-

ka'ya atmaktadır.

Chicago'daki üniversitenin uyguladığı sınavın sonucu planları biraz değiştirir; sosyal bilimler yerine mimarlık eğitimi alması önerilmiştir. Okur, ama sonrasında şöyle diyerek: "Okul tamamen soyutlanmış bir şey, ideal bir dünyada oturuyorsun; saatlerce pencereyi izliyorsun, sonra gerçekte uğraşıyorsun, sonra gerçekte görüyorsun ki 20 santim bile pek farketmiyor. Mektepli olmanın meslekte çok iyi olmakla bir ilgisi yok. 20. yüzyıl mimarisini başlatanlardan kaç tanesi mimarlık okumuş ki..."

1960'ta Türkiye'ye döndüğünde yedeksubay öğretmen olarak Göreme'ye gider. Okuldaki dersler dışında köy çocuklarına ve köylülere İngilizce öğretmeye başlar. Yabancıların gelip de hayran kaldığı bu beldenin ihtiyacı olan, yüzünü biraz dışarı çevirebilmesidir çünkü. Daha sonra Alman Stern dergisine kapak konusu olan Kapadokya Oteli'ni de bunun için yapar. Yörenin coğrafyasına uygun olarak, odalarının kayalar içine oyulduğu, bir şarap fabrikasına yapılan bağlantıyla musluklarından şa-

Dünyaca ünlü sanat merkezlerinde sayısız sergi açan, önemli koleksiyonlarda eserleri bulunan mimar ve ressam Erol Akyavaş yaşam mücadelesi veriyor. "Kafa işi" dediği resimlerini anımsamakla ona güç verebiliriz belki...

Hem Evvel, Hem Ahir.

rap aktığı bir oteldir bu. Bazı Türk resmi yetkililerinin yorumu ise ilginç olur: "Siz mağara yapıyormuşsunuz, Türk halkı mağarada yaşıyor dedirteceksiniz."

Mülkiyetinin yerli halk tarafından paylaşıldığı otelin daha sonra Club Med tarafından kiralanmasıyla Fransız burjuva turist zevkini gayet "kitsch" bir biçimde yansıtan değişiklikler yapılır. Orijinal binayı taklit eden ek betonarme bir bina inşa edilir, açık avluların üstü kapatılır. Yüzyıllarca manastır hayatı yaşayan bu bölgenin atmosferini kollayan proje bir anlamda tahrip edilmiştir. Hukuki savaşım artık yararsız ve geç bir çabadır.

Mutlak boşluğa doğru

"Şeklimiz denizde yüzen boş kaseler gibidir. Kap içi dolana kadar yüzer. (Mevlana)

Erol Akyavaş 1967'de iki hafta öncesine kadar yaşamını sürdürdüğü New York'a yerleşti. Resim çalışmaları daha 50'li yıllarda Bedri Rahmi Eyüboğlu ile başlamıştı. Buna sonra fotoğraf da eklendi; kabın içi yavaş yavaş doluyordu.

Resim serüvenini malzeme, yöntem ve anlatım olarak

Erol Akyavaş sanat, geometri, matematik, felsefe, tarih ve din bilgisini eserlerine yansıtan çok yüzlü bir sanatçı.

farklı dönemlere ayırmak mümkün. Mehmet Güleriyüz'ün deyişiyle erotik dönem, mistik dönem, Türk İslam kültür mirasıyla beslenen sentez dönemi... Binanın bir küçüğünü bir de büyüğünü yapamayacağınız gibi, resimde de üslupçuluk ile tekrarcılık arasındaki sınırda özenli davranmak gerektiğini belirtiyor sanatçı. Bilinçdışı olarak aldığı manevi besinler, görsel malzemelerin içinde biriken tortusu ve bilinçli olarak seçti-

ği kaynaklarla üretiyor. Ama çalışmaya başladığında belki de yıllarca ordu disiplini için yaptığı mimari çizimlere inat, kafasını tamamen boşaltarak, hesapsız kitapsız giriyor işe. Taoizm'in önerdiği mutlak boşluğa benziyor bu. Edouard Herriot'nun "Gerçek kültür herşeyi öğrenip unutmaktan sonradır" deyişini, tasavvuftaki "çok mürekkep yalayıp aç kalmak" tavrını, Zen düşüncesindeki "Herşeyi bilip hiçbir şey olmak" arzusunu

animsatıyor.

Akyavaş'a göre bu anlamda katedilmesi gereken yolu en iyi "labirent" metaforu anlatıyor. Sanat, matematik, geometri, felsefe ve din verilerini en iyi, dar koridorları arkeoloji ve tarihin öykülerinden oluşan labirent özetliyor. Batı ve Doğu'nun görsel birikimlerinden bu anlamda yaptığı alıntılar, bütünü çöğüllüğünü anlatan tarih referanslarını vermek için var. Kербela serisi, "Fihi Ma Fih," Hallac - ı Mansur serisi, "Miraçname..." Jale Nejdet Erzen şöyle özetliyor: "Onun çizdiği yol, aleme varmaya çalışırken, kendi yaşamının örgüsünden, tapınaklardan, kentlerden, ana - toprak'tan, rahimden, beynin, bağırsakların, yünük odalarının dolambaçlarından geçmiş bir hac yoludur."

New York, Bremen, Stuttgart, Londra, Berlin, Paris, Japonya, Moskova, Roma, Bern, Zürih, St. Petersburg gibi dünyanın önemli sanat merkezlerinde sergiler açan, önemli koleksiyonlarda eserleri bulunan Akyavaş için Bilge Karasu neler söylüyor: "Bir iç serüven resim aracılığıyla yeniden yaşamakta, yaşatılmakta. Çeşitli düzeyler arasında gidip gelecekle, değişik geçmişlerden, çoğrafyalardan damıtılarak."

Bu üç sayfa Erol Akyavaş'ı ve resmini tamamıyla anlatan bir yazı olamadı ne yazık ki. Belki, labirentin bir köşesinden merkeze daha yakın olana bir selam yalnızca...

"Gerçekte pek hızlı dönüp duran tek bir noktadan başka bir şey yok. Ortada başladığı yerden sona, yine oraya kadar dönüp duran, tek bir noktadan meydana gelen tek bir çizgi var; varlık bundan ibaret." (Şebusteri / Gülşen-i Raz) **a**

